

קדושים יהיו לא-לקיהם

ולא יחללו שם א-לקיהם (כ"א ו')

1010 (1) 333

צריך להבין: מאחר שאמר קדושים יהיו, יותר מכל ישראל, איך אמר אח"כ ולא יחללו שם אלקיהם שהיא מדרגה הגרועה ביותר? ואפשר לומר: כי בעבודת ד' אין דרך ממוצעת, או שמקדשים שם שמים - ואם לא מקדשים אזי מחללים כבוד שמים. לכן מזהירה התורה: קדושים יהיו - כדי שלא תחללו שם אלקיך.

וכן מצינו בתורה: "והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי, לאהבה... ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם... השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועברתם אלהים אחרים."

אין דרך ממוצעת בעבודת ד' - או שמגיעים למדרגה של לאהבה ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם, או שיודרים ל"וסרתם ועברתם אלהים אחרים". ואומרים חז"ל: כיון שהאדם טר מן התורה מיד נרכק בעבודה זרה.

חז"ל אומרים: מצינו שוותר הקב"ה על עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים ולא מצינו שוויתר הקב"ה על ביטול תורה. וצריך להבין טעם הדבר הזה - שלש עבירות חמורות הקב"ה מוותר ועל ביטול תורה לא מוותר הקב"ה בשום אופן?

ושמעתי בשם מרן הסבא זצ"ל מקלם הרש"ז שאמר: כי אם האדם כבר ירד ב"כ במדרגה התחתונה - עד שהוא כ"כ מושחת שעובר עבודה זרה או מגלה עריות או שהורג נפשות, - אין מה לרבר ואין מה לדרוש ממנו ולהעניש אותו, כי כבר נאבד ממנו תואר אדם ונחשב כבהמה. אלא, מענישים את האיש הזה שעובר ע"ז ושופך דמים - בעד הצעד הראשון, שטר מן התורה והפסיק מללמוד תורה. הלא אז היית בן אדם - והיה לך לדעת כי ע"י ביטול תורה תגיע לידי שפיכות דמים ולגילוי עריות ולעבוד עבודה זרה. הקב"ה לא מוותר על שלש עבירות הללו לגמרי - אלא בתוך ביטול תורה מענישים אותו גם בער שלש עבירות הללו, כי הם נכללים בביטול תורה. כי האדם שאינו עולה מעלה הוא יורד בע"כ מטה מטה.

על דרך זה אפשר לומר טעם, למה בתפלת מנחה ביה"כ קוראים את הפרשה של עריות, כי האדם בסוף יוה"כ עומד במדרגה גבוהה מאד - לכן מזכירים לו, שידע שאם לא ישמור את עצמו כל השנה לעמוד במדרגה גבוהה - יכול לרדת במדרגה הכי פחותה, לעבור על עריות, שהן מן העבירות הכי חמורות. מפני שאין דרך ממוצעת. אלא או קרושה או טומאה.

מות הקדושים של אבינו גאון ישראל הי"ד המשך ישר בשלשלת קידוש השם ועסק וקיום התורה של ימי חייו. שערות הראש תסמנה עת נעתיק בזה מזכרונותיו של עד ראי' הרב אפרים אשרי שליט"א - נתפרטמו בספרי הרב אשרי שליט"א, בתעוזים באה"ק ובחז"ל, וגם בספריו של הרב מ"מ ישר שליט"א - את דבריו האחרונים לחבריו קדושי עליון כשהופסקו מלימודם - מס' גדה - והובלו לקדש שם שמים ביציאת נשמותיהם בעלות הלהב מעל המזבח ביום המר והנמהר י"א תמוז התשי"א.

ר' אלחנן האש גערעט רוהיג און געלאסען, ווי תמיד, אפילו די שטימע האט זיך ביי איהם ניט געביטען. אויף זיין פנים איז געווען די זעלבע ערענסקיטי ווי תמיד. ער האט אפילו ניט אנגעשלאגען א פערזענליכען טאן, ניט געפרואוועט זיך געזעגענען מיט זיין זון ר' נפתלי. ער האט גערעט צו אלעמען, 18 כלל ישראל.

ר' אלחנן דבר בשקט תוך מנחה נפשית כתמיד אף קולו לא השתנה במאומה, ארשת פניו הביעה רצינות אך רגילה, בדבורו לא הרגישו כל גימה פרטית, לא גיסה אף להפרד מבנו ר' נפתלי. שיחתו הייתה מכוונת לכולם, לכלל ישראל.

„אין הימעל, מסתמא, האלט מען אונו פאר צדיקים, ווייל מען וויל דאך אז מען זאל מכפר זיין מיט אונזערע גופים פאר דעם כלל ישראל. דארפן מיר טאקע תשובה טאן יעצט, גלייך אויפן ארט. די צייט איז קורץ, דער ניינטער פארט - מקום הטבח וקידוש השם של קדושי סלבודקה קובנה - איז נאהענט. דארפן מיר אין זינען האבען אז מיר וועלען זיין בעסערע קרבנות אויב מיר וועלען תשובה טאן וועלען מיר אפראטעווען אונזערע אמעדיקאנער ברידער און שוועסטער.

[במרומים מחשיבים אותנו כצדיקים, כנראה, כי נבחרנו לכפר בנושתינו על כלל ישראל, אי לואת אנו צריכים לשוב לה' בתשובה שלימה ומיד במקום... הזמן קצר, הדרך למכצר התשיעי (מקום הטבח של קדושי סלבודקה קובנה) קרובה, עלינו לדעת כי קרבנותינו יעלו יותר לרצון ע"י התשובה, וע"י כך נציל את חייהם של אחינו ואחיותינו באמריקה...]

„זאל חלילה ניט אריינפאלען ביי קיינעם אין מוח א פסול'ע מחשבה וואס איז פיגול און מאכט פסול דעם קרבן. מיר זיינען איצט מקיים די גרעסטע מצוה, באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה, דאס פייער וואס ברענט אונזערע גופים, איז דאס פייער וואס וועט צוריק אויפריכטען דאס אידישע פאלק."

2
הקדושים
אברהם
ש"אור"ס

11

20

1

העלה ב"ר זינען איז יידיש בהשבת פסול ח"ו, שהיא כפיגול ופיסול את הקרבן, אנו מקיימים...

ויעלו קדושי עליון בסערה השמימה, ותורה באש חורה עם תיקה ונרתיקה והדרושה והוקרה, וגאון ישראל מופת הדור והדרו מנהיגו וכברניטו אדאמר"ר זצוקלה"ה אבינו רכב ישראל בעתותי שלו' ופרשיו בשעות חירום ומלחמה ואחריו אחינו הקדושים העלוי העצום וקדוש הרב נפתלי בינוש' זצוק"ל וצדיק וקדוש אהוב ונחמד הרב צבי יהודה לייב זצוק"ל הי"ד יצאו נשמותיהם מתוך אהלה ופלפולה של תורה מגופות צרופים בכל מיני טהרה גוילים נשרפים ואותיות פורחות, ואנחנו יושבים משממים באשמה

גדולה ובעוונותינו נתנו אנחנו מלכינו וכהנינו ביד מלכי הארצות בחרב בשבי ובבוה ובבשת פנים כהיום הזה ועתה כמעט רגע היתה תהנה מאת ה' אלקינו להשאיר לנו שליטה ולתת לנו יתד במקום קדשו להאיר עינינו אלקינו ולהתנו מחי' מעט בעבודתנו (עזרא ט') חידושי תורה וביאורי הלכות אידים מיצילים מאש להאיר עולם אשר חשך בעדנו, ומהם הספר הנדפס בזה קובץ שיעורים. ועוד ספרים שיבואו אי"ה אחריו למאור עיני ההוגים בתורת ה' וממיתים עצמם באהלה.

אשר הראתנו צרות רבות ורעות חשוב תחיינו ומתהומות הארץ תשוב העלנו, תרב גדולתינו ותסוב תנחמנו (תהלים ע"א).

האומרים וכותבים בדמע בני המחבר הגאון הקדוש זצוק"ל הי"ד.

"These are the final words which R' Elchanan spoke to his students when they were interrupted in their study of *maseches Nedarim* and rushed off to sanctify the Name of Heaven with the surrender of their souls... on that bitter day of the 11th of Tammuz, 5701.

"R' Elchanan spoke quietly with his usual composure. His voice was no different than always. He looked very serious but altogether normal... He did not attempt to part specifically from his son, R' Naftali, but spoke to me and all, to Klal Yisrael. He said: 'In Heaven, they apparently consider us *tzaddikim*, since we have been chosen to atone with our bodies for Klal Yisrael. Therefore, we must repent

wholeheartedly...

Time is short and Fort Nine is close by. We must realize that our sacrifice will be accepted much more readily through *teshuvah*.

In this way, we will

spare the lives of our brothers and sisters in America. We must not contaminate our offering through any impure thought, which would render it unfit, just like a *korban*. We are now about to fulfill the greatest commandment that exists. The fire that consumes our bodies will be the very fire which will revive the House of Israel"

(4) תפארת

יעשה אדם גדול בתורה ומפרסם בחסידות דברים שהבריות מרנות אחריו בשבילן, ואע"פ שאינם עבירות, הרי זה חלל את השם [ט]. כגון שלוקח ואינו נותן דמי הלוקח לאלתר, והוא יש לו ונמצאו המוכרים תובעין הוא מקיפן. או שירבה בשחוק, או באכילה ושתייה אצל עמי הארץ וביניהן. או שאין דיבורו בנחת עם הבריות ואינו מקבילן בסבר פנים יפות אלא בעל קטטה וכעס. וכיצא בדברים האלו. הכל לפי גדלו של חכם צריך שידקדק על עצמו ויעשה לפניו משורת הדין : וכן אם דקדק החכם על עצמו היה דיבורו בנחת עם הבריות ודעתו מעורבת עמהם ומקבילן בסבר פנים יפות. ונעלב מהן ואינו עולכן. מכבד להן ואפילו למקלין לו. ונושא ונותן באמתנה. ולא ירבה בארחות עמי הארץ ושיבתן. ולא יראה תמיד אלא עוסק בתורה עטוף בציצית מוכתר בתפלין. ועושה ככל מעשיו לפניו משורת הדין, והוא שלא יתרחק הרבה ולא ישתומם, עד שימצאו הכל מקלסין אותו ואהרין אותו ומתארין למעשיו, הרי זה קדש את השם. ועליו הכתוב אומר ואמר לי עברי אתה ישראל אשר כך אתפאר :

(5) יתחם י"ט ב"ה

מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש (כג, ב). בנמ' שבת לא. דרשו על הפסוק (ישעי' לג, ו) והי' אמונת עתך וגו' — עתך זה סדר מועד. הנה כותרת כל מועד הוא הזמן. בתורתנו הקי' מכיל ענין הזמנים מקום גדול מאד. כי ידוע נדע כי ענין הזמנים במועדים וכן במצוות אינם כמורגלים לחשוב כעובדה-כנ-קרה שהתג הוא או המצוה היא נתרחשו בעת ההיא, ואשר על כן אנו חוגים ועושים זה לעולם בזמן ההוא. צריכים לידע כי סוד הזמנים הוא כי עצם הזמן הוא ממש חלק במצוה לא פחות מעצמה של המצוה. וכמו, "מי שאין לו זרוע פטור מן התפלין" הלא זה פטור ממש, כי פשוט הוא כי לא התפלין לבד הם כל כולו של המצוה כי אם התפלין עם הזרוע ביחד מהוים את הגוף של המצוה, וכ"כ הוא הסוד הגדול בענין הזמן, עצמיות של הזמן הנה הוא החלק היותר גדול בהמצוה. קדושת השבת אינה במקרה ביום השבת, כאלו היתה אפשרות שתהי' זה גם ביום אחר, הסוד הוא : כי בו שבת מכל מלאכתו — כי, "בו" דייקא! ה, "בו" הוא העושה, "ויום השביעי משבח ואומר" — כל הקדושה מסגולת היום היא, ועד כדי כך, עד ששבת

(6) ארץ יונה ייגוס

1
אות יצאו אלו שהן גופן אות (עירובין צו). וברש"י: דכתיב כי את היא ביני וביניכם" — מציאות הדבר היא כי כל רגע ורגע של יום השבת, הם תפלין ממש! ומסוד זה הזמן הוא אשר באים כל הלכות השבת, הל"ט מלאכות וכל דיניהם.

6
(7)
מ
11
וככה הוא ג"כ סוד כל הזמנים, כמו זמן חרותנו, זמן מתן תורתנו, זמן שמחתנו — כי חרותנו ומתן תורתנו הם באמת כתוצאה מסוד הזמנים האלה, "ליל שמורים" היינו כי ה"ליל" הוא הגורם! וזאת ועוד, כי אמרו חז"ל (מכות כג): "שס"ה לאוין כמנין ימות החמה" — ואין זה רק סימן בעלמא, אלא כן הוא סוד הדבר הדאי, כי כל לאו ולאוי יש לו שייכות גדולה עם היום אשר הוא כנגדו. כל הלא תעשה יש להם שייכות ישרה לסוד הגלגלים והזמנים, ואין נ"מ אם אנחנו אנו לא יודעים יחס הלא תעשה האחת עם היום שלו, והל"ט השני עם היום השני, אבל חז"ל הקדושים ברוח קדשם כן אמרו לנו וכן הוא, כי קשורים הם כל כולם עם ימות החמה, והוא סוד הזמן!
אמרו חז"ל (פסחים פח): "א"ר שמעון בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי הקטר חלבים ואיברים ופדרים כשרים כל הלילה ואין ממתנינים להם עד שתחשך" — אלא מחללין שבת עליהן. הלא רואים אנו מכאן עד כמה יסוד גדול הוא מצוה בשעתה, כמה גדולה הסייכות של המצוה עם "שעתה", האומנם כי כשרה היא המצוה כל הלילה, אבל אין זה כבר אותה המצוה אשר בשעתה, אחרות הן! כי אחרי שהתורה הק' ציותה את השעה להמצוה, הנה סוד גדול כזה היא השעה בהמצוה עד כי ה"בשעתה" לבדה כבר דוחה את השבת! עד כדי כך הנה עצם הזמן הוא מעיקרי המצוה! 21

(8) זכר לאלה

מלאכים ושרי מעלה והטבע הקבוע, הוא כאינו מאמין בהבריאה, שאין שום תועלת באמונה זו, שהרי כיון שלפי טעותו שהנהגת העולם הוא אצל אחרים הרי אין צורך לשמור תורת השי"ת אלא מה שמבדין כופרים וכוזבים, וכפי שביאר הרמב"ם ריש ה' ע"ז טעות אנוש הרבה אתו עד שגשכה אמונת השי"ת לגמרי, ולכן בשמחלל את המועדות נחשב כמחלל את השבתות. ואם יאמין שהשי"ת מנהיג העולם אך שיטעה לומר שלא בראו הוא אלא אחרים או שנברא כמה זמן קודם הידוע לנו מהתורה ומחז"ל, הוא כאינו מאמין גם בהנהגתו, ולכן נאמר שבת אצל מועדות משום שתלויין כל עיקרי האמונה זה בזה, וכמו כן הוא האמונה בנתינת התורה מן השמים.

מועדי ה' אשר תקראו וגו' ששת ימים תעשה מלאכה וגו' [כג ב]. פרש"י מה ענין שבת אצל מועדות ללמדך שכל המחלל את המועדות מעלין עליו כאלו חלל את השבתות וכל המקיים את המועדות מעלין עליו כאלו קיים את השבתות. נראה בבאור הדברים דשבת הרי היא תכלית האמונה בבריאת העולם, ומטעם זה המחלל שבת ח"ו כאילו כופר במעשה בראשית, המועדות הוא האמונה שהשי"ת מנהיג את העולם כולו בעצמו, ומשדד את הטבע כרצונו להצלת ישראל, שלכן כשהוצרך לגאול אותנו ממצרים עשה לנו נסים הוציאנו משם, החזיק אותנו תחת ענני כבוד כשהולכנו במדבר וזן ופרנס אותנו גם במדבר, ונתן לנו תורה ומצות כדי שנגלך בדרך טובים ודרך הישר, ואמרה תורה שאמונה בחצי דבר אינו כלום, כגון שאם יאמין שהשי"ת יצא את העולם אבל יטעה לומר שהנהגת העולם מסר ביד אחרים אפילו ביד

(9) עירובין אר"ה

1
זכיום השביעי שבת שבתון... בענין תוספת שבת שמעתי, שהגאון ר' אברהם מסוכצוב בילדותו — כבר אז נחשב לעלוי — הלך פעם עם אביו לבית החסידים לסיום מסכת שבת. אמרו לו, שאם יגיד הדרן מניה-וביה, בדיבור אחד, יכבדהו במשקה. עמד ואמר: ביום השבת יש כ"ד שעות, וכנגדן במסכת שבת כ"ד פרקים. ולכאורה קשה, הרי יש תוספת שבת והיה צריך להיות יותר מכ"ד פרקים. אלא שתוספת שבת לאו דאורייתא, ופרק האחרון דשבת הוא פרק "מי שהחשיך לו בדרך ונתן כיסו לעכו"ם" (דף קנ"ג), וכתבו המפרשים משום שתוספת שבת אינו מן התורה, לכן הקילו שיתן את כיסו לעכו"ם. וזה — הדרן עלך פרק מי שהחשיך — מכאן מוכח שתוספת שבת אינה מן התורה, וממילא — סליקא לה מסכת שבת, כי לו היתה תוספת שבת מן התורה, היה צריך להיות במסכת שבת עוד שני פרקים, כנגד תוספת שבת לפניו ולאחריו.

הרב יוסף פצנובסקי

(10) ויקרא
זכרה

בג' י כי תבואו אל הארץ זכור וקצרתם את קצירה זכור.
הענין מורה כי רצון השם יתברך שלא יתגשמו בני ישראל בעבודת קרקע, ונתן להם הבורא מצוות הרבה בכל פועל בכל מצעד לחד כל עניני בני אדם אל השי"ת, להיות כל הפועלים החומריים לדרכים מאירים ומוזהרים להגיע בהן לשלימות האמיתי ולהתקרבות השי"ת, כאשר דיברתי בפרשת קדושים הרבה מזה. וכן בתחילת הקצירה צוה להביא עומר ושתי הלחם להשם, ואז יתרו באכילת חדש. וכן בסוף הקצירה (פסוק כב) "לא תכלה" — רק ליתן לעני. ובתוך הקצירה (שם) "לא תלקט". הכלל: ראשית ואמצע וסוף הקצירה קודש הם להשם. וקודש הם לענינים אשר בהם יושרש החמלה החסד, אשר הן הן המגיעות את הישראלי לאושר השלמות ולהתכלית הנרצה לאלקים יתעלה. ולכן סיים הפרשה ב"ובקוצרם" וכו', אע"פ שכבר נכתב בפרשת קדושים (יט, ט) לעורר לבבינו למושכל הזה.

(11) ויקרא
זכרה

זמן מסוכה עריך לכך על כל סעודה וכעודה לזכר כבוסה. ויל דעלני תורה שלטי מייחם דעשו ודל עסיה אלס מחייב ללמוד דכסיד הגיטרי יומם וילנה זכור כמו יוסב כל יום כלל הספק. אלל חילנה כסוסה ים עסיה קבוסה.

(12) ויקרא
זכרה

זמן מסוכה עריך לכך על כל סעודה וכעודה לזכר כבוסה. ויל דעלני תורה שלטי מייחם דעשו ודל עסיה אלס מחייב ללמוד דכסיד הגיטרי יומם וילנה זכור כמו יוסב כל יום כלל הספק. אלל חילנה כסוסה ים עסיה קבוסה.

והנה יש בזה סוד גדול. כי בשמים לא תחלק ההריה לזמן. והזמן בריאה הוא שנברא עם יצירת עולם הזה. וכמו שפי' רבינו הגר"א זצ"ל "בראשית ברא", היינו שברא "ראשית" כי תחלת וסוף. דבר נגזרים ממציות הזמן. ואין זה אלא מושג גשמי שנברא להסדיר לנו מהלך חיינו המוקדם והמאוחר. אבל מציאות ההריה לא ישלט בו הזמן. ולא שייך בו מוקדם ומאוחר. כי אין בעצם ההריה ראשית ואחרית. כשם שהקב"ה ממציא כל הנמצאים, ומעצם המצאותו תמצא ההריה כולה. אין בו ח"ו ראשית ואחרית. והוא ית' המציא לנו בעולמנו הגשמי. שיתנהל בהיותו ככול למעגלות הזמן. והנה מציאות קדושת השבת העליונה. אינה נשלטת מחלופי ושנויי הזמנים בעולם בכל מקום ומקום. אלא שאנו נבראי עולם הזה שככולים אנו בכבלי הזמן ולא נדע בלעדו. תהיה אצלנו תחלת השבת וסופה. כפי התחלת היום והלילה בכל מקום.

(14) ויקרא
זכרה

ז' והקרבתם מנחה חדשה לה'. סימן ליום מ"ת כי התורה צריכה להיות חדשה אצל האדם בכל יום כאלו היום קבלה מהר סיני. ומה שלא נזכר בתורה בפירוש כי יום זה מ"ת, וכן לא נזכר בתורה בפירוש כי ר"ה הוא יום דין, וטעם שניהם אחד הוא כמו שכתבתי בחיבורי עוללות אפרים, שעל מ"ת לא רצה ה' להגביל יום ידוע לפי שצריך האדם שיהיה דומה לו בכל יום ויום מכל ימות השנה כאלו באותו יום קבלה מהר סיני, כי באמת ארז"ל (עירובין נד:) שהתורה נמשלה לדר זה שכל זמן שהתינוק ממשמש בה הוא מוצא בה טעם חדש כך התורה כל ההנהגה

בה מוצא בכל יום טעם חדש, ע"כ דין הוא שיהיה דומה אליו בכל יום כאלו היום קבלה מהר סיני וא"כ כל יום הוא מ"ת אצל ההוגים בה ע"כ אין ראוי להגביל יום ידוע לנתינתה, וע"כ ארז"ל (ספרי ואתחנן ו.) שיהיו ד"ת חדשים עליך ולא כדבר הישן שלבו של אדם קץ בו שהרי באמת אתה מוצא בה דבר חידוש בכל יום ויום, וע"כ אין יום נתינתה מבואר בתורה יותר ממה שנרמז בהבאת מנחה חדשה להורות שהתורה מנחה חדשה בכל יום ויום.

היו בכי' הלחם החמץ אשר היצה"ר נמשל בו, כי בלשון רז"ל (ברכות ז.) הוא נקרא שאור שבעיסה לפי שבמקום שהתורה מצויה שם אין היצה"ר יכול להזיק כארז"ל (קידושין ל:) אמר הקב"ה בראתי היצה"ר בראתי לו תבלין דהיינו התורה, ואלמלא היצה"ר לא היה הקב"ה מוריד התורה מן העליונים אל התחתונים כי בטענה זו נצח משה רבינו את המלאכים כשאמרו לפני הקב"ה חמדה גנוזה יש לך כו', ואתה רוצה ליתנה לכ"ו, והשיב להם משה כלום יש יצה"ר ביניכם כו' (שבת פח: — טז.) ור"ל שהיה צורך ליתן התורה אל התחתונים כדי ליתן להם תבלין על היצה"ר הכרוך בהם למלא חסרונם לכך נאמר חמץ תאפינה.

זה הטעם ג"כ העלם יום דין של ר"ה, כדי שלא ילך אדם בשרירות לבו ויסגל עונות כל ימות השנה ויחשוב לתקן מעשיו בהיותו קרוב ליום ה' אשר בו ישב על כסא דין אלא ידמה בנפשו כאלו בכל יום ויום ה' יושב על כסאו למשפט ומתבקר פנקסו ועל ידי זה יהיה כל יום ויום בתשובה, וכן איכא למאן דאמר אדם נידון בכל יום (ר"ה טז.) שנאמר (איוב ז.) ותפקדנו לבקרים ולרגעים תבחננו. ובחיבורי הנזכר הארכתי בכי' טעמים אלו כי נכונים למוצאי דעת.

(4)